Tilastokeskus

Pvm 17.10.2022

Dnro TK/2563/00.07/2022-1

Vastaanottaja Eduskunta
Ympäristövaliokunta

Viite Lausuntopyyntö 19.10.2022 / HE 140/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Asia Kirjallinen asiantuntijalausunto: Tilastokeskus

Tilastokeskus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä laeiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta (HE140/2022).

Yleiset huomiot rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista

Tilastokeskuksen näkökulmasta lain tavoitteet tietojen ajantasaisuudesta, laadusta ja koneluettavuudesta ovat tärkeitä ja kannatettavia. Rakennuksia koskevan tiedon laatu, ajantasaisuus ja yhteiskäyttöisyys on ollut vuosikymmeniä tilastoinnin kannalta haastavaa ja edellyttänyt monien rekisterien ja eri tietolähteiden yhdistelemistä. Selkeästi yksi isoin puute tiedon yhteiskäyttöisyydessä on ollut yhtenevien tunnusten käyttö. Valtionhallinnossa pysyvä rakennustunnus ei ole vieläkään laajasti käytössä kaikissa rekistereissä tai aineistoissa. Laissa kuvattujen tavoitteiden toteutuminen edesauttaa Tilastokeskuksen rakennetun ympäristön tilastointiin liittyvien lakisääteisten tehtävien toteuttamista sekä pitkällä aikavälillä myös uusiin tieto- ja tilastointivaatimuksiin vastaamista.

Jotta rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä (RYTJ) muodostuu ensisijainen paikka, josta yhteiskunnan eri toimijat hyödyntävät rakennetun ympäristön tietoja, on tietosisällön yhtenäistäminen varsinkin kuntien tietojen, Verohallinnon kiinteistö- ja huoneistotietojen, Maanmittauslaitoksen huoneistotietojärjestelmän, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen lainapäätösten sekä energiatodistusrekisterin kanssa erittäin tärkeää.

Nykytilassa rakennusten ominaisuustiedot vaihtelevat rekisterikohtaisesti eivätkä tiedot seuraa rakennuksen elinkaarta ja käytön aikaista muutosta yhtenevästi. Tästä johtuen Tilastokeskus joutuu yhdistelemään eri tietolähteitä saadakseen ajantasaisemman kuvan rakennuskannasta. Tarve tietojen yhdistelemiselle tulevaisuudessa vähenee, mikäli RYTJ:n pidemmän aikavälin tavoitteet saavutetaan.

Huomiot vaikutuksista viranomaisten toimintaan ja valtiontalouteen

Esityksen kohdassa 4.2.1.6 (s. 35) uudistuksen rahoituksessa ei ole huomioitu RYTJ-käyttöönoton myötä Tilastokeskukselle aiheutuvia kustannuksia. Hallituksen esityksessä uudistuksen rahoituksesta todetaan, että muiden viranomaisten kuin Digi- ja väestötietoviraston tietojärjestelmien muutos- ja integraatiotarpeet rakennetun ympäristön tietojärjestelmän käyttöönotosta johtuen rahoitetaan osana kunkin viranomaisen omaa toimintaa. Tilastokeskus on arvioinut, että kertaluonteiset, muutoksesta aiheutuvat kustannukset lakisääteisen tilastotuotannon jatkuvuuden varmistamiseksi ovat kahdelle vuodelle noin miljoona euroa ja tämä tulisi huomioida joko hankkeen rahoituksessa tai Tilastokeskuksen määrärahoissa. Tämä kustannus koostuu

RYTJ:n käyttöönotosta ja sen sisältämien tietojen integroimisesta tilastotuotantoon liittyvään käsittelyyn ja laskentaan. Lisäksi muutoksella on kustannusvaikutuksia tietojärjestelmän ja tietojen ylläpidolle tulevina vuosina

Hallituksen esityksessä sivulla 52 todetaan, että Tilastokeskus joutuu joka tapauksessa muuttamaan rakennustietojen saamiseen liittyviä prosessejaan. Digi- ja väestötietovirasto muuttaa muutostietopalvelunsa perättäistiedostotoimitukset rajapintapalveluksi vuoden 2024 loppuun mennessä. Tilastokeskus siirtyy käyttämään Digi- ja väestötietoviraston rajapintapalvelua koskien VTJ:n tietoja väestöstä vuoden 2024 loppuun mennessä ja tekee tähän liittyvät muutostyöt omiin järjestelmiinsä. Tässä yhteydessä rakennustiedot on haettava erikseen RYTJ:stä. Väliaikainen menettely, jossa Tilastokeskus hakisi myös rakennus- ja huoneistotiedot VTJ:n uudelta rajapinnalta ennen RYTJ:n valmistumista, lisäisi kustannuksia Tilastokeskukselle, mutta tässä vaiheessa näitä kustannuksia ei ole arvioitu erikseen. Mikäli RYTJ:n käyttöönotto viivästyy, Tilastokeskuksen kustannukset siis todennäköisesti kasvavat nyt arvioidusta.

Huomiot tilastoimen kannalta tehokkaasta resurssien käytöstä sekä tiedon laadusta ja yhteneväisyydestä

Yhteiskunnan resurssien järkevän käytön kannalta on hyvä, että säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, ettei Suomen ympäristökeskuksen tule laatia Tilastokeskuksen julkaisemien rekisteripohjaisten tietojen kanssa kilpailevia tilastoja tai palveluja. Tilastokeskuksen näkemyksen mukaan tämän lakiesityksen myötä Suomen ympäristökeskuksen vastuulle tuleva tilastointi jää edelleen tarkemmin määrittelemättä ja on riski, että rakennetun ympäristön tilastoinnissa tuotetaan toisistaan eroavia tietoja. Yhteiskunnan resurssien tehokkaan käytön kannalta keskitetyssä tilastojärjestelmässä on parhaiten saavutettavissa laadukas, ketterä, tietoturvallinen ja kustannustehokas toimintamalli, jossa voidaan laajasti hyödyntää käytettävissä olevia tietoaineistoja.

Hallituksen esityksen perusteluissa ”3§ Suomen ympäristökeskuksen tehtävät” todetaan, että RYTJ:stä tilastoja laativana viranomaisena Suomen ympäristökeskus pystyy palvelemaan yhteiskunnan tietotarpeita tehokkaasti. Tilastotietoa voitaisiin käyttää esimerkiksi vähähiilisyyden ja materiaalitehokkuuden kehittymisen yhdyskuntarakenteessa ja rakennuskannassa seuraamiseen sekä lainsäädännön toimivuutta ja rakentamisluvituksen kehittymisen seurantaan.

Tilastokeskuksen mukaan tässä perustelussa esitetyssä sisällössä syntyy päällekkäisyys jo esimerkiksi rakentamisluvitukseen ja rakennusten energiankäyttöön liittyvässä tilastoinnissa. Esimerkiksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/2152 Euroopan yritystilastoista edellyttää Tilastokeskukselta rakennuslupatietojen tilastointia ja tietojen toimitusta Eurostatille kuukausittain. Tilastokeskus haluaa kiinnittää huomiota siihen, että mahdollinen kansallinen muu aihealueeseen liittyvä tietotuotanto on tärkeää tehdä koordinoidusti ja ottaa huomioon myös tietojen tuottamiseksi tarvittavat muut yksikköaineistot ja niiden laatuvaikutukset.

Tilastointia varten tarvitaan järjestelmään sisältymättömiä tietoja, joita Suomen ympäristökeskus ei jatkossakaan käsittelisi. Uusi tietojärjestelmä ei yksistään automaattisesti paranna tietojen laatua. Se edellyttää merkittäviä toimia kunnilta ja muilta toimijoilta ja kestää vuosia. Asumisen tai rakennetun ympäristön

aihealueen tilastoinnissa Tilastokeskus yhdistää nyt rakennukseen liittyviä tietoja väestötietoihin sekä muihin yksikkötietoihin kuten Findgridin sähkömarkkinadatahubiin. Väestötietojen kautta saadaan mm. tietoa asunnon hallintaperusteesta. Sähkönkäytön tiedoilla voidaan parantaa rakennusten energiakulutukseen ja lämmitykseen liittyvien tietojen laatua, mitkä puolestaan kuuluvat Tilastokeskuksen energiatilastojen raportointivastuisiin. Lisäksi hyödynnetään erilaisia menetelmällisiä korjauksia.

Rakennuslain muuttamisen osalta todettakoon, että lupakynnyksen nostaminen rajaa lupakynnyksen alle jäävät kohteet rekisteripohjaisen tilastoinnin ulkopuolelle.

Lisätietoja

Lisätietoja antavat yliaktuaari Otto Kannisto, otto.kannisto@stat.fi, puh. +358 29 5513 044 ja yliaktuaari Paavo Kokkonen, paavo.kokkonen@stat.fi, puh. +358 29 5513 028.

Hannele Orjala
Osastopäällikkö, Yhteiskuntatilastot

Paula Paavilainen

Ryhmäpäällikkö, Asuminen ja rakentaminen